

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Ҷалилова Мавзуна Ғуфронҷонова дар мавзуи «Асосҳои педагогии ташаккули фаъолнокии дарккунии донишҷӯёни ихтисосҳои дизайн дар асоси барномаҳои мултимедӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 5.3 - Педагогика (5.3.10.11 - Назария ва технологияи таълими меҳнат ва дизайн)

Ташаккули мутахассиси ҷавобгӯ ба талаботи фаъолияти касбӣ яке аз вазифаҳои калидии таҳсилоти олий мебошад. Дар шароити рушди технологияҳои иттилоотӣ ин вазифа мазмунӣ нава пайдо мекунад. Донишҷӯ имрӯз дар муҳите таҳсил мекунад, ки ҳаҷми иттилоот пайваста зиёд мешавад, воситаҳои рақамӣ босуръат нава мешаванд ва фаъолияти касбӣ аз мутахассис қобилияти зуд мутобиқ шудан ба вазъиятҳои навро талаб менамояд. Бинобар ин, натиҷаи таҳсилот танҳо ба ҳаҷми дониш вобаста нест. Қобилияти фаъолонӣ дарк кардан, коркард намудани маълумот, таҳлил ва мустақилона истифода бурдани он низ аҳаммияти муайянкунанда пайдо мекунад.

Дар омодакунии донишҷӯёни ихтисосҳои дизайн масъалаи мазкур аҳаммияти бештар дорад. Дизайн фаъолияти мураккаби эҷодӣ мебошад. Дар он донишҳои назариявӣ бо тасаввуроти образнок, фаъолияти амалӣ, малакаҳои технологӣ ва қобилияти қабули қарорҳои эҷодӣ пайваст мешаванд. Аз ин рӯ, донишҷӯи дизайн бояд ба омӯзиши фаъолонӣ, мустақилона ва эҷодкоронаи маводи таълимӣ одат кунад.

Мавзуи интихобкардаи Ҷалилова Мавзуна Ғуфронҷонова маҳз ба ҳамин масъала равона шудааст. Муаллиф асосҳои педагогии ташаккули фаъолнокии дарккунии донишҷӯёни ихтисосҳои дизайнро дар асоси барномаҳои мултимедӣ меомӯзад. Мавзӯ ҳама аз ҷиҳати назариявӣ ва ҳама аз ҷиҳати татбиқӣ қобили таваҷҷуҳ мебошад.

Аҳаммияти илмӣ таҳқиқот пеш аз ҳама дар муайян намудани имконияти истифодаи технологияҳои мултимедӣ барои тағйир додани хусусияти фаъолияти донишҷӯ ифода меёбад. Технологияи мултимедӣ бояд донишҷӯро танҳо бо маводи тайёр таъмин накунад. Он метавонад шароитро ба вуҷуд оварад, ки донишҷӯ дар раванди омӯзиш бештар мустақилона амал намояд.

Барои соҳаи дизайн чунин имконият муҳим аст. Омӯзиши шакл, композитсия, ранг, тарҳ, намуна ва дигар унсурҳои фаъолияти дизайн аксаран бо воситаҳои визуалӣ алоқаманд мебошад. Агар ин мавод бо истифодаи технологияҳои мултимедӣ ба таври мақсаднок пешниҳод

карда шавад, донишҷӯ метавонад маводи таълимиро дар шакли нисбатан равшан ва гуногунҷабҳа қабул намояд.

Бо вучуди ин, самаранокии технология аз тарзи истифодаи он вобаста аст. Ин нукта дар арзёбии таҳқиқоти мазкур аҳаммияти асосӣ дорад. Барномаи мултимедӣ воситаи техникӣ мебошад, аммо натиҷаи педагогиро усули истифодаи он муайян мекунад. Аз ин рӯ, таҳқиқи асосҳои педагогии истифодаи барномаҳои мултимедӣ нисбат ба тавсифи танҳо имкониятҳои техникий онҳо арзиши бештар дорад.

Аз мазмуни автореферат чунин бармеояд, ки муаллиф ин масъалаҳоро дар робита бо фаъолияти дарккунии донишҷӯён баррасӣ менамояд. Фаъолнокии дарккунӣ дар ин ҳолат ҳамчун ҷузъи муҳими раванди таълим баромад мекунад. Донишҷӯ на танҳо маводро қабул мекунад, балки бояд онро таҳлил карда, бо таҷрибаи пешина пайваст намояд ва дар фаъолияти минбаъдаи худ истифода барад.

Чунин мавқеъ барои таҳсилоти касбӣ мувофиқ аст. Дониши азхудшуда дар сурати ба фаъолияти амалии донишҷӯ пайваст нашудан, на ҳамеша ба натиҷаи касбии интизоршаванда оварда мерасонад. Аз ин рӯ, вазифаи омӯзгор аз он иборат аст, ки барои донишҷӯ шароити гузариш аз дониш ба истифода бурдани донишро фароҳам оварад.

Аз ҷиҳати назариявӣ таҳқиқот ба масъалаи муайян намудани шароити педагогие равона шудааст, ки истифодаи технологияи мултимедиро ба рушди фаъолнокии донишҷӯ пайваст мекунад. Ин масъала аҳаммияти махсус дорад, зеро истифодаи технология бидуни тағйири муносибати методӣ метавонад танҳо шакли пешниҳоди маводро дигар кунад, вале сатҳи фаъолияти донишҷӯро ба таври назаррас тағйир надиҳад.

Аз ин рӯ, арзиши асосии чунин таҳқиқот дар он аст, ки технология ҳамчун ҷузъи низоми педагогӣ баррасӣ мешавад. Ҳадаф, мазмун, усул, восита ва натиҷаи таълим бояд бо ҳам алоқаманд бошанд. Танҳо дар чунин ҳолат истифодаи барномаҳои мултимедӣ метавонад самаранокии воқеии педагогӣ дошта бошад.

Ҷиҳати муҳими дигари кор ба ташхиси сатҳи фаъолнокии дарккунӣ вобаста мебошад. Барои муайян намудани самаранокии ҳар як технологияи педагогӣ зарур аст, ки ҳолати ибтидоии донишҷӯён ва тағйироти баамаломата муқоиса карда шаванд. Дар таҳқиқоти педагогӣ чунин муқоиса метавонад тавассути меёрҳо, нишондиҳандаҳо ва сатҳҳои муайян анҷом дода шавад.

Аз автореферат бармеоҷад, ки муаллиф барои арзёбии натиҷаҳои кори таҷрибавӣ низоми ташхисиро истифода бурдааст. Ин ҷиҳатро метавон яке аз бартариҳои методии таҳқиқот донист. Бо истифодаи чунин низом имкон пайдо мекунад, ки натиҷаҳои татбиқи шароити педагогӣ мушаххастар арзёбӣ шаванд.

Нақши кори таҷрибавӣ дар таҳқиқоти мазкур махсусан муҳим мебошад. Гузаронидани таҷриба ба муаллиф имконият медиҳад, ки фарзияҳои таҳқиқотро дар фаъолияти воқеии донишҷӯён санҷад. Дар сурати муайян гардидани тағйироти мусбат дар нишондиҳандаҳои гурӯҳи таҷрибавӣ метавон хулоса кард, ки муносибати пешниҳодшуда дорои имконияти амалии муайян мебошад.

Арзиши амалии натиҷаҳо дар он ифода меёбад, ки онҳо метавонанд дар фаъолияти омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти олии истифода шаванд. Аз ҷумла, ҳангоми таҳияи машғулиятҳои мултимедӣ, омода намудани маводи электронӣ, ташкили кори мустақилонаи донишҷӯён, иҷрои супоришҳои эҷодӣ ва лоиҳаҳои таълимӣ натиҷаҳои чунин таҳқиқот метавонанд муфид бошанд.

Мазмуни автореферат аз он шаҳодат медиҳад, ки муаллиф барои ҳалли масъалаи гузошташуда як қатор вазифаҳои назариявӣ ва амалиро пайгирӣ кардааст. Миёни ҳадафи таҳқиқот ва натиҷаҳои пешниҳодшуда робитаи муайян дида мешавад. Натиҷаҳо ба масъалаи асосии кор – ташаккули фаъолнокии дарккунии донишҷӯёни дизайн дар шароити истифодаи барномаҳои мултимедӣ – равона шудаанд.

Аз нуқтаи назари навоари илмӣ таҳқиқот кӯшиши пешниҳод намудани муносибати педагогиро ба масъалаи истифодаи барномаҳои мултимедӣ дар муҳити таълими дизайн нишон медиҳад. Дар ин раванд муҳим он аст, ки технология ба сифати воситаи ташкили фаъолияти донишҷӯ баррасӣ мегардад.

Таҳқиқот инчунин барои рушди минбаъдаи методикаи таълими дизайн имкониятҳои муайян фароҳам меорад. Масъалаҳои марбут ба муҳити мултимедӣ, фаъолияти мустақилона, истифодаи иттилооти визуалӣ ва ташаккули фаъолияти эҷодии донишҷӯ метавонанд ҳамчун самтҳои минбаъдаи тадқиқоти педагогӣ истифода шаванд.

Бо вучуди баҳои умумии мусбат, барои боз ҳам мукамалтар намудани таҳқиқот баъзе мулоҳизаҳоро пешниҳод кардан мумкин аст. Пеш аз ҳама, ҳангоми шарҳи натиҷаҳо фарқ намудани таъсири ҳуди барномаи мултимедӣ аз таъсири дигар омилҳои педагогӣ муҳим мебошад. Дар фаъолияти таълимӣ натиҷа одатан аз як восита вобаста нест. Усулҳои

омӯзгор, муносибати донишҷӯ, мундариҷаи фан ва хусусияти машғулият низ таъсир мерасонанд.

Мулоҳизаи дигар ба масъалаи устувории натиҷаҳо дахл дорад. Барои таҳқиқоти минбаъда арзёбии он ҷолиб хоҳад буд, ки таъсири истифодаи барномаҳои мултимедӣ пас аз анҷоми таҷрибаи педагогӣ то кадом андоза нигоҳ дошта мешавад. Чунин омӯзиш имконият медиҳад, ки на танҳо таъсири кӯтоҳмуддат, балки устувории ташаккули фаъолнокии дарккунӣ низ муайян карда шавад.

Инчунин метавон доираи истифодаи натиҷаҳои таҳқиқотро тавассути муқоисаи намудҳои гуногуни барномаҳои мултимедӣ васеъ намуд. Барои мисол, воситаҳои презентатсионӣ, муҳитҳои интерактивӣ, барномаҳои моделсозӣ ва воситаҳои таҳияи лоиҳаҳои визуалӣ метавонанд ба фаъолияти донишҷӯ таъсири якхела надошта бошанд.

Аммо чунин мулоҳизаҳо бештар ба рушди минбаъдаи масъала дахл доранд. Онҳо мазмуни асосии авторефератро инкор намеkunанд ва арзиши илмӣ таҳқиқоти анҷомдодашударо коҳиш намедиҳанд.

Аз ҷиҳати мувофиқати соҳавӣ таҳқиқот ба ихтисоси 5.3.10.11 – «Назария ва технологияи таълими меҳнат ва дизайн» мувофиқат мекунад. Мавзуи кор ба масъалаҳои методикаи таълими дизайн, истифодаи воситаҳои муосири таълимӣ ва ташаккули фаъолияти донишҷӯ дар раванди омодагии касбӣ алоқаманд мебошад.

Мавзуи таҳқиқот ҳамчунин бо талаботи рушди таҳсилоти рақамӣ робитаи мустақим дорад. Ворид шудани технологияҳои мултимедӣ ба таҳсилоти касбӣ зарурати муайян намудани шаклҳои педагогии истифодаи онҳоро ба миён меорад. Аз ин ҷиҳат, таҳқиқоти Ҷалилова Мавзуна Ғуфронҷонова масъалаи муҳимро дар заминаи мушаххаси таълими дизайн мавриди баррасӣ қарор медиҳад.

Дар маҷмӯъ, метавон гуфт, ки муаллиф дар таҳқиқоти худ кӯшиш намудааст байни имкониятҳои технологияи мултимедӣ ва вазифаҳои педагогии ташаккули фаъолнокии донишҷӯ робитаи мақсаднок барқарор намояд. Ин муносибат ба талаботи таҳсилоти муосир мувофиқат мекунад.

Натиҷаҳои назариявӣ барои фаҳмиши масъалаи фаъолнокии дарккунӣ дар муҳити мултимедӣ аҳаммият доранд. Натиҷаҳои амалии таҳқиқот бошанд, метавонанд дар фаъолияти омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ истифода шаванд. Махсусан, онҳо барои таълими фанҳои марбут ба дизайн ва фаъолияти эҷодӣ аҳаммияти муайян доранд.

Ҳамин тариқ, автореферат кори илмие мебошад, ки масъалаи муҳими педагогиро дар робита бо омодасозии мутахассисони соҳаи

дизайн мавриди таҳлил қарор медиҳад. Интихоби мавзуъ асоснок аст. Самти таҳқиқот ба ихтисоси муайяншуда мувофиқат мекунад. Натиҷаҳои пешниҳодшуда дорои аҳамияти назариявӣ ва амалии зарурӣ мебошанд.

Хулосаи тақриз: автореферати диссертатсияи Ҷалилова Мавзуна Ғуфронҷоновна дар мавзуи «Асосҳои педагогии ташаккули фаъолнокии дарккунии донишҷӯёни ихтисосҳои дизайн дар асоси барномаҳои мултимедӣ» таҳқиқоти мустақили илмӣ буда, ба масъалаи муҳими педагогикаи таҳсилоти касбӣ бахшида шудааст. Дар он масъалаи истифодаи имкониятҳои барномаҳои мултимедӣ барои рушди фаъолияти дарккунии донишҷӯёни дизайн аз мавқеи педагогӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтааст. Мавзуъ ва мазмуни кор ба ихтисоси 5.3 – Педагогика (5.3.10.11 – Назария ва технологияи таълими меҳнат ва дизайн) мувофиқат менамоянд. Эродҳои пешниҳодшуда хусусияти тавсиявӣ доранд ва ба арзёбии умумии натиҷаҳои таҳқиқот таъсири манфӣ намерасонанд.

Бо назардошти аҳамияти илмӣ ва амалии таҳқиқот, дараҷаи коркарди масъала, мувофиқати он ба самти интихобшуда ва натиҷаҳои бадастомада, чунин мешуморам, ки Ҷалилова Мавзуна Ғуфронҷоновна барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3 – Педагогика (5.3.10.11 – Назария ва технологияи таълими меҳнат ва дизайн) сазовор мебошад.

Тақриздиханда:

Доктори илмҳои педагогӣ, дотсент, муовини директор оид ба тарбия ва рушди ҷавонони Донишкадаи иқтисод ва савдои Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон

Ахрорӣ Гулчеҳрахон
Усмонзода

Имзои Г.У. Ахрориро тасдиқ менамоям.

Сардори РК ва КМ Донишкадаи иқтисод ва савдои Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон

Усмонзода Ш.

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш.Хучанд, хиёбони Исмоили Сомонӣ 169. Тел.: +992 (3422) 6-03-21, E-mail: info@iet.tj